

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยการออกกลางคัน ของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึง พฤติกรรมของนักศึกษานอกระบบที่แสดงออกก่อนการออกกลางคันก่อนจบหลักสูตรของนักศึกษานอกระบบ และศึกษาถึงกระบวนการหรือแนวคิดที่จะศึกษาเพิ่มเติมหลังจากตัดสินใจหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรของกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรที่ออกกลางคันก่อนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ในภาคเรียนที่ 2/2540 ซึ่งไม่ลงทะเบียนเรียนต่อในภาคเรียนที่ 1/2541 ของอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคม และเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีสัญญลักษณ์การ ทฤษฎีบทบาท และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ทฤษฎีการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทฤษฎีการเข้าร่วมและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ทฤษฎีในการตัดสินใจและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

การกำหนดแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะทำการวิจัย และได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในพื้นที่ที่ทำการวิจัย และเข้าร่วมกิจกรรมกับนักศึกษาสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบัน และสภาพจริง โดยได้แจ้งให้ครูผู้สอนทราบถึงสภาพของตนเองว่า ขณะนี้ตัวผู้วิจัยมีสถานภาพเป็นนักศึกษามาทำการศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอน การพบกลุ่มของนักศึกษา แต่มิได้แจ้งให้นักศึกษาทราบเพียงให้เข้าใจว่าเป็นนักศึกษาร่วมชั้นเรียนผู้หนึ่ง เพื่อที่จะได้พบเห็นพฤติกรรมจริงโดยไม่เสแสร้งของกลุ่มเป้าหมาย และหลังจากจบหลักสูตร(หลักสูตรการอบรมและหลักสูตรวิชาชีพ) และสิ้นภาคเรียนที่ 2/2540 (หลังจากลงทะเบียน ภาคเรียนที่ 1/2541 ประมาณสิ้นเดือนพฤษภาคม

2541) ของหลักสูตรทางไกลสายสามัญจึงได้สำรวจกลุ่มเป้าหมายจากเอกสารว่ากลุ่มเป้าหมายที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรว่ามีใครบ้าง มีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ตัวผู้เรียนที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่ากลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1.1 นักศึกษาสายสามัญประเภททางไกล ระดับประถม	จำนวน 11 คน
1.2 นักศึกษาสายสามัญประเภททางไกล ระดับ ม.ต้น	จำนวน 32 คน
1.3 นักศึกษาสายสามัญประเภททางไกล ระดับ ม.ปลาย	จำนวน 24 คน
1.4 นักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพ	จำนวน 9 คน
1.5 นักศึกษาโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ	

และเอกชนจัด

จำนวน 26 คน

2. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อน และญาติใกล้ชิดของผู้ที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตร จำนวน 8 คน

3. ผู้บริหาร ผู้ดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ครูผู้สอน หรือวิทยากรจำนวน 17 คน

เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้คำตอบและข้อมูลที่ เป็นจริง ครอบคลุมอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยมุ่งศึกษา โดยใช้เทคนิคหลายอย่าง ตลอดจนให้ความสนใจสนทนาและสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ในการเก็บข้อมูล การแลกเปลี่ยนความเห็น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจแก่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อจะได้ข้อมูลที่แท้จริง ตลอดจนได้ฝึกการเก็บข้อมูลให้แก่ผู้ช่วยนักวิจัยก่อนที่จะให้ผู้ช่วยนักวิจัยออกช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ตัวผู้วิจัย การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นการเก็บข้อมูล โดยใช้การสัมผัสกับคน ผู้วิจัยจึงนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ตามที่ได้กล่าวแล้วในเบื้องต้น การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตปฏิบัติการของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนอารมณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

2. ผู้ช่วยนักวิจัย เป็นตัวแทนของนักวิจัยที่ออกเก็บข้อมูลภาคสนามให้แก่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ซึ่งผู้ช่วยนักวิจัยเป็นครูอาสาสมัครการศึกษา นอกโรงเรียนประจำศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอดอกคำใต้ ประกอบด้วย

2.1 น.ส.วาสนา กาสาร วุฒิ คบ. วิชาเอกการศึกษานอกระบบ

2.2 นางบุศรา นวลคำ วุฒิ ศศบ. วิชาเอกพัฒนาชุมชน

2.3 นางสุกัญญา สมศรี วุฒิ คบ. วิชาเอกประถมวัย

2.4 น.ส.อรุณศรี นามสาร วุฒิ คบ. วิชาเอกธุรกิจศึกษา

ซึ่งผู้ช่วยนักวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยเชื่อว่ามีความรู้ความสามารถที่จะช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ประกอบกับผู้ช่วยนักวิจัยเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ทำให้มีความรู้ความชำนาญในภูมิประเทศ และขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดีมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีและก่อนที่ผู้ช่วยนักวิจัยจะออกปฏิบัติงาน นักวิจัยได้ให้ความรู้ วิธีการเก็บข้อมูล การสังเกต การสร้างความคุ้นเคยแก่ผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) เพื่อให้ผู้ช่วยนักวิจัยได้ศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนไม่ทำให้ข้อมูลที่นักวิจัยสนใจต้องขาดหายไปและผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยได้สังเกตและศึกษาจนแน่ใจว่าผู้ช่วยนักวิจัยจะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนตามความต้องการของนักวิจัย จึงให้ผู้ช่วยนักวิจัยออกเก็บข้อมูล

3. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) ที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก และคำถามเหล่านี้จะใช้หลังจากที่ได้สร้างความคุ้นเคยจนได้รับความไว้วางใจ และเป็นกันเอง กับผู้ให้ข้อมูลแล้ว และผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อหลัก ๆ ในการศึกษาไว้ 5 ประเด็น คือ

3.1 สภาพทั่วไปของชุมชนของกลุ่มเป้าหมายจะศึกษาถึง ระบบนิเวศน์ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ระบบเศรษฐกิจ การคมนาคม ความสัมพันธ์ของชุมชน นอกชุมชนของกลุ่ม ต่าง ๆ เทคโนโลยีในชุมชนกับการเรียนการสอน กศน. ปัญหาหลักของชุมชนและความพยายาม แก้ไข

3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ จะศึกษาถึงอาชีพหลัก อาชีพเสริม ตลอดจนรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับทรัพยากรในชุมชน การอพยพย้ายถิ่น เพื่อประกอบอาชีพ ภาระหนี้สิน ตลอดจนปัญหาต่างๆ ด้านเศรษฐกิจ

3.3 สภาพทางสังคม วัฒนธรรม และการศึกษา จะศึกษาถึงการรวมกลุ่มเครือข่าย-ญาติ ความสามัคคี ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม แหล่งพัฒนาทักษะฝีมือและสถานประกอบการ ความเห็นความตระหนักของชุมชน ที่มีต่อการศึกษานอกระบบ

3.4 การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย จะศึกษาถึงสาเหตุและความต้องการการเข้าร่วมกิจกรรม หลักสูตร สภาพการจัดการศึกษานอกระบบ ความสัมพันธ์และระบบการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ความรู้สึกที่มีต่อผู้จัดกิจกรรม ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบ

3.5 ช่วงระยะเวลาก่อนการตัดสินใจไม่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนก่อนครบหลักสูตร จะศึกษาถึงพฤติกรรมที่แสดงออกก่อนตัดสินใจหยุดเรียน สาเหตุและเหตุผลในการตัดสินใจไม่เข้าร่วมกิจกรรม แนวทางที่คาดว่าจะกำหนดวิธีในการศึกษาอย่างไร

4. วิธีการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และเทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตโดยตรงเพื่อบันทึกสภาพลักษณะทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของชุมชน ความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน และพฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคมของกลุ่มเป้าหมาย และใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมสังเกตการพบกลุ่มของกลุ่มเป้าหมาย สังเกตขณะสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

5. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือนี้ในการศึกษาวิจัยอีกวิธีหนึ่ง โดยได้จัดสนทนากลุ่มกับครูประจำกลุ่ม การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้พลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) เป็นสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็น และทัศนคติอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะที่สนทนากัน ซึ่งความคิดเห็นของสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มสามารถไปกระตุ้นให้คนอื่นได้ออกพูด อยากแสดงความคิดเห็น อยากแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของตน ในการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ในการเรียนรู้นักศึกษา ตลอดจนการจัดการและดำเนินการของผู้บริหารของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

6. อุปกรณ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือบันทึกภาคสนาม ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลในสนาม ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบบันทึกไว้ล่วงหน้า เพื่อสะดวกในการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบันทึกเสียงผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ใช้บันทึก การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนไม่ตกหล่นขาดหาย

ไป นอกจากนั้นยังได้ใช้กล้องถ่ายภาพทำการบินที่ภาพบุคคล สถานที่และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งในการศึกษาวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยได้วางแผนการศึกษาและเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก ในช่วงภาคเรียนที่ 1/2540 (ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2540 - ตุลาคม 2540) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้ และทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างโดยได้กำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาไว้กว้าง ๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยจะใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

ระยะที่สอง เป็นช่วงในระหว่างภาคเรียนที่ 2/2540 (ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2540 - เมษายน 2541) ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการเรียนการสอน การพบกลุ่ม ตลอดจนเข้าร่วมชั้นเรียน เพื่อจะได้ศึกษาพฤติกรรมจริง โดยไม่เสแสร้งของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา อาทิเช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ระยะที่สาม เป็นช่วงในระหว่างภาคเรียนที่ 1/2541 (ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2541 - ตุลาคม 2541) ได้สำรวจกลุ่มเป้าหมายจากเอกสารว่ามีกลุ่มเป้าหมายที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรในภาคเรียนที่ 2/2540 ว่ามีใครบ้างมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด และได้ให้ความรู้ในการเก็บข้อมูลแก่ผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนสาธิตการเก็บข้อมูลให้ผู้ช่วยนักวิจัยได้ศึกษาวิธีการเก็บข้อมูล ออกทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประมวลภาพรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และเขียนรายงานการวิจัยพร้อมกับปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในภาคเรียนที่ 2/2540 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มกับ นักศึกษาทางไกลสายสามัญ 4 ครั้ง ได้สังเกตวิธีการพบกลุ่มสภาพการเรียนการสอน สถานที่พบกลุ่ม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยผู้วิจัยกระทำตัวเสมือนหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม เพื่อจะได้ข้อมูลที่แท้จริง นอกจากนั้นยังได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่ม เช่น ร่วมพัฒนาทำความสะอาดวัดเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย และได้มองเห็นสภาพข้อมูลที่เป็นจริง หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ผู้วิจัยจะกลับมานั่งที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น

หมวดหมู่ พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย ถ้าพบว่าข้อมูลส่วนไหนที่ไม่แน่ใจผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรมสังเกตและสัมภาษณ์เพิ่มเติม

ในด้านการสำรวจกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการสืบค้นจากเอกสารของศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอำเภอดอกคำใต้ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอดอกคำใต้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอกคำใต้ สำนักงานเกษตรอำเภอดอกคำใต้ และหน่วยงานองค์กรเอกชนในอำเภอดอกคำใต้ พร้อมทั้งนั้นผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้รู้เพื่อนร่วมงาน เพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และครอบคลุมมากที่สุด หลังจากนั้นได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแก่ผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการสังเกตการเก็บข้อมูลจริงของผู้วิจัย จนมีความเข้าใจถึงวิธีการเก็บข้อมูลตามความต้องการของผู้วิจัยแล้วจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลวิธีการเก็บข้อมูลของผู้ช่วยนักวิจัย นักวิจัยได้ย้ําเน้นให้ผู้ช่วยนักวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายจนกระทั่งได้รับความไว้วางใจ โดยเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายจะให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง จึงเริ่มสัมภาษณ์เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามแบบไม่มีโครงสร้างที่ได้จัดเตรียมไว้ ขณะเดียวกันก็จะทำการสังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพทางภูมิศาสตร์ ปรัชญาการณในสังคมของผู้ให้ข้อมูล ขณะเดียวกันก็จะทำการจดบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึก ข้อมูลที่เตรียมไว้ เพื่อความสะดวกในการจำแนกข้อมูล พร้อมทั้งได้ทำการบันทึกภาพและบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วนไม่ตกหล่น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม และทำการวิเคราะห์และตรวจสอบว่าได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ และกรอบของการวิจัย หรือไม่ ถ้ายังขาดข้อมูลหรือไม่แน่ใจในข้อมูลจะออกทำการจัดเก็บหรือตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องแม่นยำของผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งจนมีความมั่นใจในรายละเอียดข้อมูล

ส่วนสรุปประจำกลุ่มผู้วิจัยได้ใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำการเก็บข้อมูลโดยการกระตุ้นสมาชิกในกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะอย่างเปิดเผยพร้อมทั้งจดบันทึก และบันทึกในเทปเสียง บันทึกภาพ และนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบและวิเคราะห์

การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้นั้นได้ครอบคลุม และสามารถตอบปัญหาของกรอบการวิจัยหรือไม่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation check) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation check) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาซึ่งจะพิจารณาในเรื่องแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่ให้ข้อมูลนั้น ๆ ถ้าต่างเวลา ต่างสถานที่ต่างบุคคล จะได้ข้อมูลเหมือนกันหรือไม่
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation check) โดยวิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย และขณะสัมภาษณ์ว่าเรามีพฤติกรรมอย่างไร ในขณะที่ให้สัมภาษณ์มีปฏิกิริยาทัศนคติอย่างไร มีความหมายอย่างไร ในการกระทำเหล่านั้น มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการหยุดเรียนก่อนครบหลักสูตร
2. นำแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ปัจจัยที่มีผลต่อการหยุดเรียนก่อนครบหลักสูตร และแนวโน้มในการจัดการศึกษาแก่ตนเองในอนาคต
3. อภิปราย และสรุปผลที่ได้เชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูลกับทฤษฎี หลักการ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและดำเนินการเขียนรายงานการวิจัย